

- Сустрэча прэзыдэнтаў Беларусі ды Украіны.
- Пагаршэньне фінансаў прадпрыемстваў у канцы 2008 г.
- Больш жорсткія захады ў рэгуляваньні валютнага рынку.
- Дэфіцыт у гандлі з краінамі па-за СНД.
- Зьмяншэньне золатавалютных рэзэрваў.

№2 (77)
Люты 2009 г.

Палітыка: сустрэча прэзыдэнтаў Беларусі ды Украіны

У студзені адбылася сустрэча прэзыдэнтаў Беларусі ды Украіны А. Лукашэнка ды В. Юшчанкі, на якой абмяркоўваліся пытаньні двухбаковай супрацы. Адна з галоўных пытаньняў сустрэчы сталася супраца ў энэргетычнай сфэры, ў прыватнасьці стварэньне балтыйска-чарнаморскага энэргетычнага калідору, што прадугледжвае дастаўленьне нафты ў рэгіён праз нафтаправод Адэса-Броды. Апроч гэтага бакі дамовіліся пра аднаўленьне імпарту ўкраінскай электраэнэргіі ў Беларусь, які быў прыпынены ў выніку цэнавых супярэчнасьцяў. Гэта першая сустрэча прэзыдэнтаў суседніх краінаў, верагодна, будзе спрыяць інтэнсіфікацыі двухбаковых адносінаў і, магчыма, прывядзе да стварэньня ў рэгіёне некаторых альтэрнатыўных расейскім крыніцаў набыцьця энэргіі.

У пачатку лютага адбылося паседжаньне Вышэйшай Дзяржаўнай рады Саюзнай дзяржавы Беларусі й Расеі. Паводле вынікаў паседжаньня была падпісаная дамова пра адзіную сыстэму супрацьпаветранай абароны. Таксама бакі дасягнулі дамоўленасьці наконт распрацоўкі да 1 красавіка комплексу захадаў у справе наданьня расейскаму рублю статусу рэзэрвовай валюты. Паведамлялася таксама пра прынцыповую дамоўленасьць паміж бакамі датычна выданьня Беларусі крэдыту ў расейскіх рублях для разьлікаў дадзенай валютай у двухбаковым гандлі. Пры гэтым расейскія афіцыйныя асобы інтэрпрэтавалі апошняе як дамоўленасьць пра ўвядзеньне расейскага рубля ў Беларусь, беларускі ж бок зьяняпраўдзіў такія заявы. У цэлым, у пачатку 2009 году вонкавапалітычныя дзеяньні ўладаў па-ранейшаму былі скіраваныя на пошук новых крыніцаў вонкавых пазыкаў ды інвэстыцыяў на розных геапалітычных кірунках.

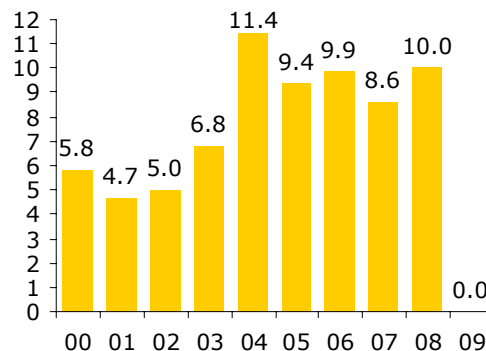
Рэальны сэктар: рэзкае пагаршэньне фінансаў прадпрыемстваў напрыканцы 2008 году

У 2008 г. ВУП вырас на 10%, што на 1.4 адстокавага пункта вышэй за ўзровень 2007 г. Аднак у 4 кв. 2008 г. яго рост істотна запаволіўся (да 7.5% г/г). Гэта тлумачыцца як запавольненьнем росту ўнутранага попыту (за кошт спажываньня з боку хатніх гаспадарак), так і зьмяншэньнем чыстага экспарту.

Рост ВУП запаволіўся ў выніку зьніжэньня тэмпаў росту прамысловай вытворчасьці – за 4 кв. 2008 г. яна вырасла на 1.8% г/г (13.2% г/г у 3-м кв. 2008 г.). У лістападзе-сьнежні, у пэрыяд неспрыяльнай дынамікі ўнутранага і вонкавага попыту, прамысловая вытворчасць працягвала расьці. У гэтыя месяцы адбылося рэзкае зьніжэньне дэфлятара прамысловай вытворчасьці – з 28.6% г/г у кастрычніку да 3.2% г/г у лістападзе і -9.5% г/г у сьнежні, што аднак не суправаджалася адэкватным запавольненьнем росту цэнаў вытворцаў. Калі ж выкарыстоўваць дэфляттары, сувымерныя зь ідэксам цэнаў вытворцаў, то высветліцца, што прамысловая вытворчасць скарацілася на 9–14% г/г у лістападзе і на 19–23% г/г у сьнежні, а за 2008 г. увогуле яе рост склаў 7–8%.

Насельніцтва: 9.69 млн чалавек
Прамысловасьць / ВУП: 26.7%
Сельская гаспадарка / ВУП: 7.4%
Інвэстыцыі / ВУП: 26.3%
Экспарт: Расія 37%, ЭЗ 44%
Імпарт: Расія 60%, ЭЗ 22%

Дынаміка рэальнага ВУП

Крыніца: НСКБ. Прагноз на 2009 г. – Дасьледчы цэнтр ІПМ.

Дасьледчы цэнтр ІПМ

Нямецкая эканамічная група
ў Беларусі

220088 г. Мінск, вул. Захарова, 50Б
Тэл./факс +375 (17) 210 0105
Электронная пошта bmer@research.by
Вэб-сайт <http://research.by/>

Пераклад на беларускую мову
ажыццяўляецца пры падтрымцы часопіса
"Новая Эўропа", <http://n-europe.eu/>

© Дасьледчы цэнтр ІПМ, 2009

Яшчэ адной праявай крызісу стала рэзкае пагаршэнне фінансавага стану прадпрыемстваў напрыканцы году. У кастрычніку-лістападзе прыбытак скараціўся на 2.9% г/г, а рэнтабельнасць – на 1.7 адсоткавага пункта. Найбольшым падзеннем прыбытку было ў прамысловасці – на 48.3% г/г, пры гэтым харчовая прамысловасць, чорная мэталюргія і трактарнае і сельскагаспадарчае машынабудаванне атрымалі чыстыя страты. Відавочна, такое падзенне прыбытку найпрост звязанае з скарачэннем экспарту, і нясе ў сабе пагрозу інвестыцыям.

Структурныя тэндэнцыі: больш жорсткія захавы ў рэгуляванні валютнага рынку

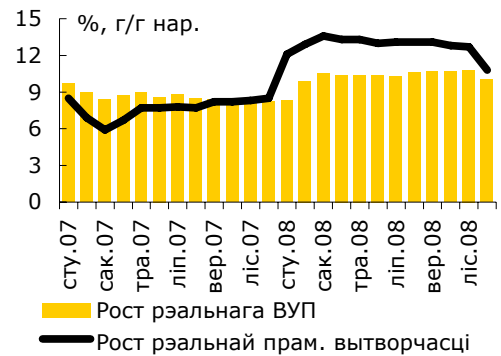
У канцы студзеня НББ прадставіў камэрцыйным банкам ліст, які мае статус нарматыўнага акту і ўводзіць шэраг больш жорсткіх працэдураў на валютным рынку краіны. Па-першае, банкам рэкамэндавалі максымальна задавальваць попыт суб'ектаў гаспадарання на замежную валюту на пазабіржавым сэгмэнце рынку. Па-другое, банкі маюць штодзённа даваць НББ інфармацыю пра іхнюю чыстую адкрытую валютную пазіцыю, а таксама пра прычыны немагчымасці задаволіць попыт прадпрыемстваў на замежную валюту на пазабіржавым рынку. Па-трэцяе, банкі мусяць таксама даваць справаздачу пра прынятыя захавы ў пазычэнні замежнай валюты на вонкавых рынках. Такі крок НББ абумоўлены тым, што цягам апошніх месяцаў большасць банкаў на тле ціску на абменны курс істотна павялічылі набыццё замежнай валюты коштам уласных сродкаў. Такім чынам, НББ коштам замежнай валюты, набытай банкамі, спрабуе адміністрацыйнымі захавамі сфармаваць дадатковыя крыніцы прапановы на ўнутраным валютным рынку. Такія захавы з боку НББ сьведчаць пра нарастанне напружанасці на валютным рынку краіны і пра ўзмацненне ціску на абменны курс нацыянальнай валюты.

Вонкавы гандаль: дэфіцыт у гандлі з краінамі па-за СНД

У студзені-лістападзе дэфіцыт гандлю таварамі склаў USD 5.4 млрд, павялічыўшыся на 48.1% г/г (47.0% г/г у студзені-кастрычніку). У межах усяго перыяду экспарт вырас на 43.4% г/г, а імпарт – на 44.1% г/г. У лістападзе аб'ёмы экспарту ды імпарту ўпершыню скарацілася ў дачыненні аналягічнага перыяду мінулага году (на 19.1 і на 11.4% г/г). Найбольш значнае скарачэнне назіралася ў гандлі з Расеяй: экспарт скараціўся на 28.5% г/г, а імпарт – на 28.9% г/г. Гэта было выкліканае як зьніжэннем фізічных аб'ёмаў гандлю, так і падзеннем цэнаў. У найбольшай ступені падзенне попыту ў лістападзе закранула галіну машынабудавання: экспарт грузавікоў у Расею склаў 30.2% ад сярэднемесячнага ўзроўню за студзень-кастрычнік, сядельных цягачоў – 31.6%, трактароў – 73.6%.

На рынках краінаў па-за СНД у лістападзе таксама ўпершыню ў 2008 г. назіралася падзенне экспарту (на 12.1% г/г), што было абумоўлена, галоўным чынам, зьніжэннем цэнаў у выніку кан'юнктуры на рынках сыравіны. Істотнае зніжэнне фізічнага аб'ёму назіралася толькі ў гандлі калійнымі угнаеннямі, экспарт якіх склаў у натуральным вымярэнні толькі 51.6% ад сярэднемесячнага ўзроўню ў студзені-кастрычніку. Імпарт з краінаў па-за СНД у лістападзе вырас на 24.7% г/г, хоць у параўнанні з кастрычнікам мела месца істотнае яго зніжэнне (на 20.4% м/м), у асноўным коштам падзення фізічнага аб'ёму ўвезеных тавараў. У выніку, у лістападзе дэфіцыт на гэтым геаграфічным кірунку склаў USD 11.5 млн, хоць традыцыйна тут фармвалася істотнае дадатнае сальда. Такім чынам, сусветны

ВУП і прамысловая вытворчасць

Крыніца: НСКБ.

Прыбытковасць у прамысловасці

Прамысловасць	кас.-ліс.: 2007 2008		Змяненне
	электраэнергетыка	-2.1	
паліўная	9.4	13.0	3.6
чорная мэталюргія	10.0	-21.2	-31.2
хімічная і нафтахімічная	24.6	15.5	-9.0
машынабудаванне і мэталапрацоўка	14.0	3.0	-11.1
дрэваапрацоўка	12.9	5.4	-7.5
будаўнічых матэрыялаў	12.6	16.8	4.3
лёгкае	9.7	10.6	1.0
харчовая	11.9	-2.4	-14.2

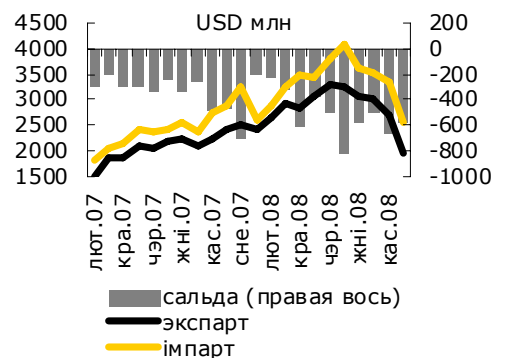
Заўвага. Змяненне – у адсоткавых пунктах. Крыніца: разьлікі паводле дадзеных НСКБ.

Унесак у прырост ВУП

ВУП	3 кв. 2008	4 кв. 2008	Змяненне
	ВУП	11.2	7.5
Спажыванне хатніх гаспадарак	11.8	5.3	-6.5
Валавае назапашванне асноўнага капіталу	6.4	9.0	2.6
Чысты экспарт + стат. разыходжанне	-8.5	-9.2	-0.7
Астатнія кампаненты	1.5	2.4	0.9

Крыніца: разьлікі паводле дадзеных НСКБ. Унесак кампанентаў у 4 кв. 2008 г. – ацэнка Дасьледчага цэнтру ІПМ.

Дынаміка вонкавага гандлю таварамі

Крыніца: НСКБ.

крызіс абумовіў значнае пагаршэнне вынікаў гандлю і з краінам па-за СНД.

Дзяржаўныя фінансы: зацверджаньне пляну спрашчэння падаткавай сыстэмы

Даходы кансалідаванага бюджэту за студзень-лістапад 2008 г. склалі 51.1% ад ВУП, што на 1.9 адсоткавага пункту вышэй за мінулагодні ўзровень. Выдаткі бюджэту скараціліся ў параўнаньні з узроўнем студзеня-лістапада мінулага году на 0.7 адсоткавага пункту і склалі 45.3% ад ВУП. У выніку бюджэт за студзень-лістапад 2008 г. выкананы з прафіцытам 5.8% ад ВУП (3.2% ад ВУП у 2007 г.).

Пляны ўраду датычна лібэралізацыі ўмоваў ажыццяўленьня эканамічнай дзейнасьці ў Беларусі ўключаюць у сябе і зьмены ў падаткаабкладаньні. Апроч даўно агучанага скасаваньня з 2010 г. збору на падтрымку сельскагаспадарчых вытворцаў, прапануецца, напрыклад, скасаваць падатак на набыцьцё аўтамабіляў, падатак з продажаў і падатак на паслугі, а таксама мясцовыя мэтавыя зборы, якія аплочваюцца ў памеры, ня большым за 3% ад прыбытку. У выпадку ажыццяўленьня, гэтыя захавы зьменшаць падаткавы цяжар у эканоміцы, але, верагодна, паўстане пытаньне пра кампэнсацыйныя крыніцы даходаў бюджэту.

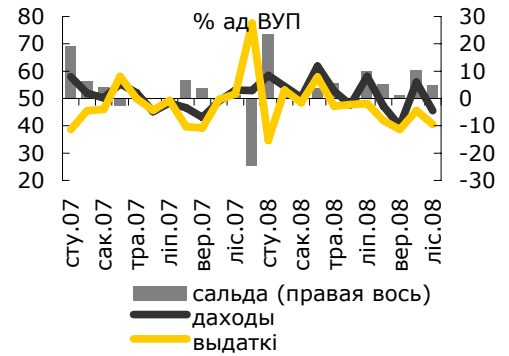
Манэтарная палітыка: зьмяншэнне золатавалютных рэзэрваў

У сьнежні чыстыя замежныя актывы ВГКР скараціліся на 21.3% м/м (USD 867.1 млн). Разам з тым, спрабуючы знізіць ціск на валютным рынку, НББ істотна абмежаваў рэфінансаваньне банкаў, патрабаваньні да якіх зьнізіліся на 37.4% м/м. У дадатак, у сьнежні мела месца істотнае зьмяншэнне валютных дэпазытаў ураду (на 44.0% м/м), што прывяло да павелічэння прапановы грошай у эканоміцы.

Такія апэрацыі, верагодна, прадугледжвалі продаж урадам НББ часткі валютных сродкаў і далейшае выдаткаваньне рублёвых сродкаў з рахункаў ураду для бюджэтных выплатаў напрыканцы году. Аднак у параўнаньні зь сьнежнем мінулага году сэзоннае павелічэнне грашовай базы было істотна меншым, што абумовіла адпаведнае зьніжэнне гадавых тэмпаў росту. У выніку, грашовая база ў сьнежні вырасла на 1.5% м/м, а ў гадавым вымярэнні яе рост склаў 11.7% г/г (41.9% г/г у лістападзе).

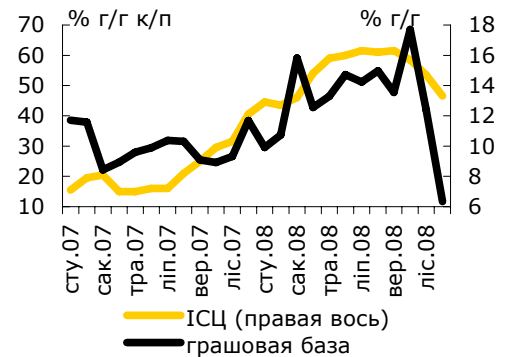
Істотнае павелічэнне попыту на замежную валюту абумовіла зьніжэнне ўзроўню ліквіднасьці банкаўскай сыстэмы. Акрамя таго, у сьнежні банкі самастойна набывалі замежную валюту, што дэманстравала чаканьне дэвальвацыі. У гэтых умовах працягваўся рост адсоткавых ставак на міжбанкаўскім і крэдытна-дэпазытным рынках, а таксама рацыянаваньне крэдытаў банкамі. Таму ў сьнежні рост крэдытаваньня рэальнага сэктару эканомікі працягваў запавольвацца і склаў 54.9% г/ (56.1% г/г у лістападзе). Наяўныя грошы ў абароце скараціліся на 7.2% м/м, а ў гадавым вымярэнні іх тэмп росту склаў 15.4% г/г (33.8% г/г у лістападзе). Да таго ж у сьнежні адбылося скарачэнне тэрміновых рублёвых дэпазытаў насельніцтва (на 12.6% м/м), а іх гадавы рост запаволіўся, склаўшы 13.7% г/г (33.0% г/г у лістападзе). Разам з тым, зьніжэнне даверу да нацыянальнай валюты пакуль не адлюстравалася на даверы да банкаў – адцёк рублёвых дэпазытаў насельніцтва быў кампэнсаваны павелічэннем дэпазытаў у замежнай валюце, а таксама дэпазытаў прадпрыемстваў. У выніку ў сьнежні рублёвая грашовая маса вырасла на 6.8% м/м, а шырокая грашовая маса – на 8.1% м/м. У гадавым вымярэнні іх тэмп росту склаў адпаведна 28.0 і 30.2% г/г (31.4% і 28.3% г/г у лістападзе).

Кансалідаваны бюджэт

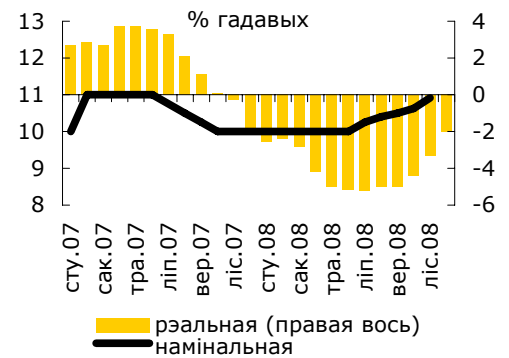
Крыніца: разьлікі паводле дадзеных НСКБ.

Грашовая база і ІСЦ

Крыніца: разьлікі паводле дадзеных НББ і НСКБ.

Стаўка рэфінансаваньня

Крыніца: разьлікі паводле дадзеных НББ і НСКБ.

Спажывецкія цэны ў сьнежні выраслі на 1.2% м/м, а ў гадавым вымярэнні інфляцыя склала 13.3% г/г (14.7% г/г у лістападзе). Беларускі рубель у сьнежні патаньнеў на 1.9%, і на 31 сьнежня яго курс склаў 2200 USD/BYR. Праведзеная пасля аднамомантая дэвальвацыя стварыла дадатковыя перадумовы для росту цэнаў у нацыянальнай эканоміцы.

Банкаўскі сэктар: новыя рэкамандацыі банкам з боку ўраду і НББ

У сьнежні ўрад прыняў пастанову, якая вызначае для камэрцыйных банкаў індывідуальныя рэкамандацыі ў выдаваньні пэўных аб'ёмаў крэдытаў рэальнаму сэктару эканомікі. Калі ў мінулыя гады такія рэкамандацыі даваліся толькі дзяржаўным банкам, то сёлета рэкамандаваньня паказьнікі даводзяцца і да прыватных банкаў, у тым ліку з замежным капіталам. Пазьней НББ сваёй пастановай замацаваў рэкамандаваньня банкам у 2009 г. паказьнікі датычна росту крэдытаў, пазычаных сродкаў і нарматыўнага капіталу. Пры гэтым НББ асабліва рэкамендуе банкам павялічыць вонкавыя пазычаньні, як для папаўненьня рэсурсовай базы, так і для фармаваньня прапановы замежнай валюты на ўнутраным рынку. Такія рэкамандацыі былі прынятыя на тле пагаршэньня стану ліквіднасьці беларускіх банкаў у лістападзе-сьнежні ды падзеньня якасьці іх актываў. Таму такія захады могуць спрыяць перацяканьню праблемаў на валютным рынку ў праблемы ў банкаўскім сэктары краіны. Апроч гэтага, такая палітыка супярэчыць пагадненьню, падпісанаму з МВФ.

Яшчэ адным крокам ураду скіраваным на пошук крыніцаў фінансаваньня дэфіцыту валюты стала заключэньне з замежнымі банкамі пагадненьняў пра супрацу ў справе фінансаваньня вонкавага гандлю. У прыватнасьці такое пагадненьне было падпісанае з францускім банкам «Societe General», а таксама расейскімі «Внешэкономбанком» ды «Сбербанком».

Эканамічныя тэндэнцыі		1 кв. 07	2 кв. 07	3 кв. 07	4 кв. 07	1 кв. 08	2 кв. 08	3 кв. 08	4 кв. 08	кас. 08	ліс. 08	сне. 08
Рост рэальнага ВУП	% г/г	8.4	8.9	8.4	7.3	10.9	10.1	11.2	7.5			
Рост рэальнага ВУП	% г/г нар.	8.4	8.6	8.4	8.2	10.9	10.4	10.7	10.0	10.7	10.8	10.0
Рэальная прамысловая вытворчасць	% г/г нар.	5.9	7.7	8.2	8.5	14.7	13.0	13.1	10.8	12.8	12.7	10.8
Рэальная сельскагаспадарчая вытворчасць	% г/г нар.	4.4	5.2	5.6	4.1	6.8	5.4	6.9	8.9	8.1	8.9	8.9
ІСЦ	% г/г к/п	8.1	7.2	9.0	12.1	13.2	16.0	16.3	13.3	15.7	14.7	13.3
ІЦВПП	% г/г к/п	11.6	13.6	16.8	17.1	13.5	16.2	18.5	14.2	19.0	18.2	14.2
Экспарт тавараў (USD)*	% г/г	6.3	23.3	18.5	44.4	69.2	56.0	44.9	--	19.8	-19.1	--
Імпарт тавараў (USD)*	% г/г	20.8	23.7	23.8	42.4	56.5	55.3	53.1	--	23.1	-11.4	--
Салда гандлю таварамі (дадзеныя НББ)	USD млн. нар.	-836	-1563	-2304	-3858	-647	-2049	-3835	--	-4470	-4995	--
Бягучы рахунак	USD млн нар.	-641	-1152	-1652	-2944	-433	-1411	-2920	--	--	--	--
Бягучы рахунак	% ВУП нар.	-7.0	-5.8	-5.1	-6.6	-3.6	-5.5	-6.6	--	--	--	--
Міжнародныя рэзэрвы	USD млн к/п	1565	2344	2155	4182	4746	4618	4120	3467	4052	3775	3467
Грашовая база	% г/г к/п	22	29	25	38	59	54	48	12	69	42	12
Стаўка па крэдытах у беларускіх рублях**	% гадавых, к/п	14	11	12	12	11	10	11	14	12	14	15
Абменны курс (афіцыйны) BYR/USD	с/п	2141	2145	2147	2152	2148	2136	2114	2147	2114	2137	2190
Абменны курс (афіцыйны) BYR/EUR	с/п	2805	2890	2948	3115	3215	3339	3183	2827	2830	2719	2935

* тэмпы росту даляравых паказнікаў (крыніца: разьлікі паводле дадзеных НСКБ).

** намінальная стаўка па новых крэдытах юрыдычным асобам (крыніца: НББ).

Крыніцы: НСКБ і НББ.

Асноўныя эканамічныя паказнікі		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Намінальны ВУП	BYR трлн	26.613	36.565	49.991	65.067	79.231	96.047	128.828
Намінальны ВУП*	USD млрд	14.5	17.7	23.1	30.2	36.9	44.8	60.3
Рост рэальнага ВУП	% г/г	5.0	7.0	11.4	9.4	9.9	8.6	10.0
Прамысловая вытворчасць	% г/г	4.5	7.1	15.9	10.5	11.3	8.7	10.8
Сельскагаспадарчая вытворчасць	% г/г	0.7	6.6	12.6	1.7	6.1	4.4	8.9
ІСЦ	% г/г с/п	42.6	28.4	18.1	10.3	7.0	8.4	14.8
ІСЦ	% г/г к/п	34.8	25.4	14.4	8.0	6.6	12.1	13.3
ІЦВПП	% г/г с/п	41.4	37.5	24.1	12.1	8.3	16.2	15.6
ІЦВПП	% г/г к/п	42.7	28.1	18.8	10.0	8.5	17.1	14.2
Экспарт (т/п, USD)	% г/г	9.8	24.4	35.5	15.9	22.3	24.0	--
Імпарт (т/п, USD)	% г/г	9.0	25.0	40.4	3.8	33.2	28.0	--
Бягучы рахунак	USD млн	-334	-426	-1193	436	-1448	-3060	--
Бягучы рахунак	% ВУП	-2.3	-2.4	-5.2	1.4	-3.9	-6.8	--
ПЗІ (чыстыя)	USD млн	453	170	163	303	351	1770	--
Міжнародныя рэзэрвы	USD млн	457	474	770	1297	1383	4182	3467
Сальда дзяржбюджэту	% ВУП	-0.2	-1.6	0.0	-0.6	2.2	0.6	--
Унутраны дзяржаўны доўг	% ВУП к/п	5.4	5.5	5.7	5.8	6.5	6.4	--
Вонкавы доўг (суцэльны)	% ВУП к/п	27.0	23.7	21.4	17.9	18.6	28.4	--
Грашовая база	% г/г к/п	32	50	42	74	20	38	12
Абменны курс (НББ)	BYR/USD с/п	1784	2075	2160	2154	2145	2146	2136
Абменны курс (НББ)	BYR/USD к/п	1920	2156	2170	2152	2140	2150	2200
Абменны курс (НББ)	BYR/EUR с/п	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Абменны курс (НББ)	BYR/EUR к/п	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

* ВУП у даляравым эквіваленце за 2000 г. разьлічаны па рынкавым (неафіцыйным) валютным курсе (крыніца: Дасьледчы цэнтр ІПМ).

Крыніцы: НСКБ, Міністэрства фінансаў, НББ, Дасьледчы цэнтр ІПМ.

Умоўныя азначэньні:

г/г	зьмены год да году	нар.	нарастаючым вынікам
ІСЦ	індэкс спажывецкіх цэнаў	НББ	Нацыянальны банк Рэспублікі Беларусь
ІЦВПП	індэкс цэнаў вытворцаў прамысловай прадукцыі	ПЗІ	простыя замежныя інвэстыцыі
к/п	на канец перыяду	с/п	сярэдняе за перыяд
м/м	зьмены за месяц	трлн	трыльён
млн	мільён	ФСАН	Фонд сацыяльнай абароны насельніцтва
млрд	мільярд	ЭЗ	Эўрапейскі Зьвяз